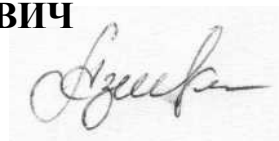

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ЗІНЬКО ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 069:7(477.82–25):930.2

**ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ м. ЛУЦЬКА:
СТАНОВЛЕННЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ, РОЛЬ У КУЛЬТУРНО-
МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ**

26.00.05 – музеєзнавство. Пам'яткознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Луцьк – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Гаврилюк Світлана Віталіївна,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Пивоваров Сергій Володимирович,
Національний Києво-Печерський історико-культурний
заповідник, заступник Генерального директора
з наукової роботи;

кандидат історичних наук, старший
науковий співробітник
Кот Сергій Іванович,
Інститут історії України НАН України,
керівник Центру досліджень історико-культурної
спадщини України відділу історії України другої
половини ХХ ст.

Захист відбудеться 6 квітня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.03 у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Шопена, 24, ауд. 106.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30 а.

Автореферат розісланий « » березня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. В. Надольська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Збереження українським суспільством культурної спадщини є одним із найважливіших його завдань у нинішніх складних історичних умовах. Вагома роль у цьому процесі, що має спиратися на засади традицій нації, європейського та світового співтовариства, належить вітчизняним музейним закладам. Як соціокультурні інституції та осередки духовності, музеї виступають скарбницею історичної пам'яті, зберігають унікальну інформацію культурного значення, що впливає на зміцнення освітнього, духовного потенціалу нації. Вони активно популяризують та інтерпретують національні і світові культурні надбання, виконуючи цим гуманістичні, освітні, виховні функції.

Серед вітчизняних музеїв різного профілю, які функціонують сьогодні в Україні, важливе місце посідають художні музеї – заклади, що знайомлять відвідувачів з творами мистецтва, історією його розвитку, мистецькими школами різних історичних епох та країн. До таких закладів належить Художній музей м. Луцька – відділ Волинського краєзнавчого музею, відкритий 6 листопада 1973 р. (нинішню назву він одержав 1998 р.).

Дослідження історії створення, етапів становлення Художнього музею м. Луцька, нагромадженого ним досвіду щодо збереження об'єктів матеріальної культури, здійснення культурно-освітньої роботи з різними віковими та соціальними категоріями відвідувачів, ролі у мистецькому житті Волині, України диктується практичними і науковими потребами. Необхідність вивчення діяльності закладу актуалізується переосмисленням значення і функцій, які виконує музей у соціумі в ХХІ ст. Дослідження діяльності Художнього музею м. Луцька, критичне осмислення набутого ним досвіду музейного будівництва, залучення для роботи з відвідувачами ефективних напрацювань є важливим також для удосконалення діяльності інших музейних закладів аналогічного профілю.

Щодо наукової значущості теми, то її актуальність диктується відсутністю ґрунтового узагальнюючого дослідження, в якому б були комплексно охарактеризовані історія Художнього музею м. Луцька, напрями і зміст його діяльності щодо охорони творів національної та світової мистецької спадщини, культурно-освітня робота, роль у мистецькому просторі Волині.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно положень Регіональної програми розвитку культури, мистецтва і туризму у Волинській області на період 2011–2015 рр., затвердженої рішенням Волинської обласної ради від 3 березня 2011 р., № 3/13. Написання дисертації здійснювалося в межах програм історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, розроблених кафедрою документознавства і музейної справи, що стосуються питань музеєзнавства і пам'яткознавства. Робота є складовою частиною держбюджетної теми «Культурна спадщина західних етнічних українських земель: проблеми вивчення та збереження у ХІХ–ХХІ ст.» (номер державної реєстрації 0110U000024).

Мета дисертації. Враховуючи практичне і наукове значення теми, спираючись на віднайдені джерела і наукову літературу, автор ставить за мету дослідити історію формування збірки Художнього музею м. Луцька, його становлення й діяльність, внесок у культурно-мистецьке життя Волині останньої третини ХХ – початку ХХІ ст.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- узагальнити стан наукової розробки теми, джерельну базу, визначити теоретико-методологічні засади дослідження;
- висвітлити історію формування впродовж 1929–1973 рр. збірки творів мистецтва Волинського краєзнавчого музею як основи колекцій Художнього музею м. Луцька;
- охарактеризувати становлення та розбудову закладу протягом 1973 – початку 1990-х рр.;
- дослідити вплив на функціонування музею суспільно-політичного та культурного життя незалежної України, в тому числі політики держави у галузі музейного будівництва;
- розглянути зміст та форми фондової й науково-дослідної роботи;
- висвітлити експозиційну, виставкову, культурно-освітню діяльність музею;
- з'ясувати внесок співробітників Волинського краєзнавчого музею різних поколінь у формування, дослідження, збереження, популяризацію збірки Художнього музею м. Луцька;
- на основі узагальнення досвіду діяльності закладу визначити його роль у культурно-мистецькому житті Волині, подати практичні рекомендації для удосконалення такої діяльності в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – музейна справа на Волині у ХХ – на початку ХХІ ст. як складник загальноукраїнського музейництва.

Предмет дослідження – становлення Художнього музею м. Луцька, його діяльність щодо пошуку, збору, опрацювання, вивчення, збереження, популяризації впродовж останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. творів національної та світової мистецької спадщини.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1973–2014 рр., тобто час заснування й розбудови Художнього музею м. Луцька. Нижня межа зумовлена роком відкриття художнього відділу Волинського краєзнавчого музею як окремого структурного підрозділу. Вихід за нижню межу дослідження (до 1929 р.) зумовлений необхідністю дослідити початковий та наступні періоди формування збірки Художнього музею м. Луцька. Верхня межа дослідження обмежується кінцем 2014 р. – завершеним календарним періодом, який дає змогу підсумувати результати діяльності закладу протягом чотирьох десятиріч його функціонування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

Уперше:

- комплексно досліджено становлення та діяльність Художнього музею м. Луцька протягом 1973–2014 рр., його роль у культурно-мистецькому житті Волині;

- на основі звітів Художнього музею м. Луцька за 1973–2014 рр. систематизовано й проаналізовано кількісні показники його діяльності;
- охарактеризовано зміст, напрями, специфіку культурно-освітньої роботи закладу;
- виокремлено здобутки музею, запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на удосконалення його діяльності, роботи інших музейних закладів художнього профілю в сучасних умовах;
- оприлюднені джерела, насамперед архівні документи та матеріали періодики, які до цього часу не вводилися в науковий обіг.

Подальшого наукового розвитку у дисертації набули питання про:

- шляхи складання збірки Художнього музею м. Луцька, зміст його фондової, експозиційної, виставкової роботи;
- внесок співробітників Художнього музею м. Луцька у пошук, дослідження, збереження, популяризацію об'єктів національної та світової мистецької спадщини;
- роль закладу у формуванні естетичних смаків населення Луцька, Волинської області, гостей краю.

Уточнено:

- періодизацію етапів формування збірки Художнього музею м. Луцька, його становлення та розбудови;
- відомості про результати діяльності закладу, практичну цінність набутого ним досвіду для сучасного українського музейництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріал дисертації, її положення й висновки будуть корисними у різних сферах науково-освітньої та культурної діяльності. Вони можуть бути використані для написання узагальнюючих і спеціальних праць з історії України, Волині, музеєзнавства, мистецтвознавства, пам'яткознавства, підготовки курсів лекцій, спецкурсів для вищих та середніх навчальних закладів. Опрацьовані у дисертації джерела можуть скласти основу збірника документів з історії культурно-мистецького життя Волині ХХ – початку ХХІ ст., хрестоматії з історії українського музейництва. Результати дисертації знадобляться у практичній діяльності працівників музеїв художнього профілю в Україні, іншим фахівцям музейної справи та пам'яткоохоронної сфери щодо оптимізації власної діяльності, зокрема, у галузі культурного туризму.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи доповідалися на восьми наукових конференціях, у тому числі *міжнародних*: XXXV Міжнародній науково-практичній конференції «Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України» (15–17 вересня 2010 р., м. Луцьк), VII Міжнародній науково-практичній конференції студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2013 р., м. Луцьк), IX Міжнародній науково-практичній конференції студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2015 р., м. Луцьк), *всукраїнських*: IV Всеукраїнській науково-практичній конференції,

присвяченій 80-річчю Волинського краєзнавчого музею та 60-річчю Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (19–20 травня 2009 р., м. Луцьк – с. Колодяжне), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 140-річчю від дня народження Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова пісня» (24–25 лютого 2011 р., м. Луцьк – с. Колодяжне), I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освіта і культура Волині: історія та сучасність» (18–19 жовтня 2012 р., м. Луцьк), Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження М. Ф. Біляшівського та 135-річчю від дня народження Д. М. Щербаківського (14 грудня 2012 р., м. Київ); *регіональних*: Третьому круглому столі «Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель» з нагоди 35-річчя з часу заснування Міжнародного дня музеїв та 125-річчя музейної справи на Волині (16 травня 2012 р., м. Луцьк).

Результати дисертації оприлюднювалися під час фестивалів науки у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки впродовж 2012–2015 рр., обговорювалися на засіданнях кафедри документознавства і музейної справи цього університету.

Публікації. Основні положення дисертації викладені у 17 публікаціях: п'ять – у наукових фахових виданнях, у тому числі дві у збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз, 12 – в інших наукових виданнях та матеріалах наукових конференцій і «круглих столів».

Структура дисертації. Дослідження складається із вступу, чотирьох розділів, поділених на 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (419 позицій) та 10 додатків. Загальний обсяг дисертації – 244 сторінки, із них основний текст – 182 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, хронологічні межі роботи, з'ясовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про їх апробацію.

У **першому розділі «Історіографія, джерельна база, методологічні засади дослідження»** розглянуто стан вивчення проблеми, охарактеризовано віднайдені джерела, методологію дослідження.

Підрозділ 1.1. «Стан наукової розробки теми» містить аналіз праць українських та зарубіжних авторів, на підставі якого визначено рівень її науково-теоретичного опрацювання. Роботи з історії України, історії української культури, музеєзнавства, мистецтвознавства поділено на тематичні блоки, у межах яких вони характеризуються за хронологічним принципом.

До першої групи віднесені узагальнюючі колективні та індивідуальні дослідження, у яких мова йде про українську та світову культурну спадщину, становлення і розвиток різноманітних мистецьких напрямів в Україні та за кордоном. Увага звернена, зокрема, на роботи визначного українського мистецтвознавця й музеєзнавця П. Жолтовського, який у контексті вивчення сакральних пам'яток Волині досліджував твори мистецтва, що увійшли до збірки Художнього музею м. Луцька.

До наступної групи зараховані публікації, що стосуються загальних і спеціальних питань охорони пам'яток історії та культури. Тут виокремлено дослідження С. Пивоварова та С. Кота. Підкреслено цінність для розкриття теми книжки С. Кота, опублікованої у співавторстві з О. Ошуркевичем, про втрати Волинського краєзнавчого музею в царині образотворчого мистецтва під час Другої світової війни.

Чергову групу досліджень склали роботи українських авторів з теорії та історії світової й вітчизняної музейної справи. Широке коло проблем, що стосуються категоріально-понятійного апарату музеології/музеєзнавства, ролі музеїв у відновленні історичної пам'яті нації, функціонування музейних закладів різного профілю, у тому числі художніх, розглянуто у роботах Р. Маньковської, О. Прищепи, В. Шевченка, М. Рутинського та О. Стецюк, А. Силюка, Є. Ковальчук, С. Гаврилюк, ін.

В окремий тематичний блок об'єднані праці про історію музейної справи на Волині у ХХ – на початку ХХІ ст., заснування та розгортання діяльності Волинського краєзнавчого музею, формування у 1929–1973 рр. його мистецьких колекцій, становлення та розбудову Художнього музею м. Луцька. Найбільше публікацій цього блоку з'явилося після 1991 р. Помітний внесок у висвітлення питань, пов'язаних з формуванням колекцій Волинського краєзнавчого музею, належить А. Силюку та Є. Ковальчук. Особливо слід виокремити монографію, брошури та статті Є. Ковальчук. Предмет її уваги – історія поповнення у 1940–1941 рр. фондів музею творами націоналізованої галереї князів Радзивілів з Олицького замку, складання збірки сакрального мистецтва Волинського краєзнавчого музею – процес, з яким була тісно пов'язана збиральницька робота стосовно світських мистецьких пам'яток. Автор висвітлила зміст та значення у цій справі результативних для Художнього музею м. Луцька пошукової роботи, що її здійснили у 1973–1980-х рр. співробітники закладу М. Черенюк, Л. Войницька, Т. Левицька, експедицій першої половини 1980-х рр. під керівництвом П. Жолтовського, ін.

Групу історіографічних робіт складають публікації про внесок окремих співробітників Волинського краєзнавчого музею – О. Ошуркевича, М. Черенюка, ін. – у поповнення мистецької збірки Художнього музею м. Луцька. З цими працями тісно пов'язані дослідження наукового та науково-популярного характеру про власне Художній музей м. Луцька. Вони належать головним чином його співробітникам Т. Левицькій, М. Черенюку, З. Навроцькій,

Ф. Степанюку, О. Стариковій, ін. Зокрема, Т. Левицька зосередила увагу на передумовах створення музею, шляхах поповнення його колекцій, діяльності наукових співробітників закладу, персональних виставках митців, що організовувалися в його залах. З. Навроцька розкрила засоби та можливості Художнього музею м. Луцька у справі виховання гармонійної особистості, насамперед сучасної молоді.

Зарубіжна історіографія теми представлена нечисленними працями польських та російських дослідників. Історію Художнього музею м. Луцька, його мистецької збірки в контексті діяльності Волинського краєзнавчого музею, перспективи розвитку взаємовигідного співробітництва з польськими музеями стисло подав польський дослідник П. Кондрацюк. Дослідження, пов'язані з тематикою Художнього музею м. Луцька (про роль художніх музеїв як феномену культури, внесок Петербурзької академії мистецтв у формування майстерності художника А. Лазарчука – вихідця з Волині, чимало творів якого експонуються у залах музею, ін.) – опублікували російські науковці Т. Калугіна та С. Інчакова. Складовою частиною історіографії дисертації стали матеріали міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференцій, путівники, довідники, статті в енциклопедичних виданнях.

Опрацьовані дослідження засвідчують певні здобутки в історіографічному висвітленні теми дисертації. Водночас наявні праці носять здебільшого загальний характер або відтворюють лише окремі грані проблеми. Потребують подальшого вивчення питання структурного комплектування збірки музею після його створення у 1973 р., внесок співробітників закладу різних поколінь у формування його мистецьких колекцій, результативність застосування інноваційних методик у роботі, співпраця з іншими музейними закладами, творчими спілками, митцями тощо.

У підрозділі 1.2. «Джерела» охарактеризовано опрацьовані архівні матеріали, публікації документів, періодику, спогади та інші види джерел, важливі для розкриття теми.

Основою джерельної бази стали матеріали кількох центральних державних архівів України, Державного архіву Волинської області, Наукового архіву та фондів Волинського краєзнавчого музею. Значна частина архівних документів, насамперед із збірки Державного архіву Волинської області, що охоплюють діяльність Волинського краєзнавчого музею впродовж 1973–2001 рр., запроваджуються до наукового обігу вперше.

З-поміж центральних архівів використано матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) та Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Із збірок ЦДАВО України для написання дисертації залучено матеріали фонду Р-4762 (Комітет у справах культурно-просвітницьких установ при Раді Міністрів УРСР). Тут опрацьовано річні звіти Волинського обласного відділу Комітету у справах культурно-просвітницьких установ з інформацією про

Волинський краєзнавчий музей, доповідні записки про стан роботи закладу тощо. Використано також документи фонду 5116 (Міністерство культури УРСР) – стенограми нарад, семінарів директорів і наукових співробітників історичних та краєзнавчих музеїв, постанови засідань колегії міністерства, звіти музейних закладів, ін. Вони розкривають різнобічні напрями, зміст роботи музеїв України, у тому числі Волинської області. Важливою для висвітлення теми є, зокрема, інформація про надання столичними музеями допомоги регіональним музеям республіки. Щодо документів ЦДАГО України, то у фонді 1 (Центральний комітет Комуністичної партії України) опрацьовано довідки, звіти другої половини 1940-х рр. про стан культурно-просвітницької роботи у Волинській області. Тут міститься інформація про недоліки в роботі Волинського краєзнавчого музею, зокрема, ті, що стосуються зберігання та експонування творів образотворчого мистецтва.

Різномплановий та обширний масив матеріалів залучено з Державного архіву Волинської області. Це документи фондів Р-6 (Виконавчий комітет Волинської обласної Ради депутатів трудящих), Р-420 (Відділ у справах культурно-освітньої роботи Волинського облвиконкому), Р-592 (Управління культури Волинської обласної державної адміністрації, м. Луцьк), ін. Найбільше інформації почерпнуто із збірки документів і матеріалів фонду Р-2083 (Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк). Ознайомлення з нею дало змогу використати для написання дисертації річні звіти про роботу Волинського краєзнавчого музею, акти прийому матеріалів до його фондів, інформації закладу, що надсилалися на адресу різноманітних державних органів, інструкції стосовно порядку зберігання й обліку музейних цінностей тощо. Загалом для розкриття теми залучено матеріали більш як 100 справ 10 фондів трьох центральних і обласних державних архівних установ України.

Вагомі для розкриття теми документи віднайдено у Науковому архіві та фондах Волинського краєзнавчого музею. У Науковому архіві опрацьована документація, що стосується обліку експонатів, перевірки наявних цінностей, здійснення науково-дослідницької (звіти, списки музейних предметів, тексти лекцій, тематичні статті), культурно-освітньої (тексти оглядових і тематичних екскурсій, сценарії масових заходів) роботи, ін. Суттєву роль у розкритті теми відіграла обліково-фондова документація з фондів Волинського краєзнавчого музею – акти прийому музейних предметів, книги надходжень та наукової інвентаризації, інвентарні картки, наукові паспорти тощо. Використання перелічених матеріалів сприяло ґрунтовнішому дослідженню становлення й розгортання діяльності Художнього музею м. Луцька, змісту цього процесу у 1990-х – на початку 2000-х рр., механізму взаємин між музейним закладом та громадськими структурами, ін.

Важливу групу джерел склали публікації документів і матеріалів, які стосуються питань культурного будівництва в Україні, пам'яткоохоронної справи, нормативно-правових засад здійснення музеями власної діяльності. До них

відносяться також звіти про роботу Художнього музею м. Луцька у 2012–2014 рр., опубліковані на сторінках «Волинського музейного вісника» – наукового видання Волинського краєзнавчого музею.

Джерельна база дисертації включає також матеріали періодики, насамперед газети «Радянська Волинь» (з 1991 р. – «Волинь»), спогади музейних працівників А. Дублянського, Т. Андреєвої, Р. Кашевської, М. Черенюка, епістолярій, музейні каталоги, афіші різноманітних виставок, що їх організовував Художній музей м. Луцька, ін.

У **підрозділі 1.3. «Методологія»** розкрито методологічні засади та методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертації стали принципи діалектики, об'єктивності, історизму, всебічності, конкретності при висвітленні подій, фактів та явищ. Завдання дисертації виконувалися шляхом залучення загальнонаукових, спеціальних історичних та музеєзнавчих методів дослідження. З-поміж загальнонаукових використовувалися методи аналізу і синтезу, системно-аналітичний, функціонального аналізу, структурно-системний, класифікації, періодизації, ін. Із спеціальних історичних методів застосовувалися проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, синхронний, історико-генетичний, історико-типологічний, ретроспективний, біографічний. Для підготовки дисертації залучено також методи (підходи) вивчення музею і музейної справи, репрезентовані у сучасних вітчизняних та зарубіжних розробках з музеології/музеєзнавства – аксіологічний (ціннісний), інституційний, комунікаційний. Написання роботи базувалося на використанні відповідного категоріально-понятійного інструментарію – понять «музей», «профіль музею», «музейні фонди», «музейний предмет», «музейна колекція», «музейна (музеальна за Ф. Вайдахером) експозиція», «музейна виставка», ін.

У **другому розділі «Становлення й розвиток музею»** висвітлено процес формування мистецьких колекцій Волинського краєзнавчого музею, що стали основою майбутнього Художнього музею м. Луцька, простежено історію його заснування, тенденції розвитку впродовж 1973–2014 рр.

У **підрозділі 2.1. «Формування збірки творів мистецтва Волинського краєзнавчого музею (1929–1973 рр.)»** показано значення відкриття у 1929 р. в Луцьку – центрі Волинського воєводства Другої Речі Посполитої – Волинського краєзнавчого музею для активізації пошукової роботи, вивчення та збереження об'єктів культурної спадщини, у тому числі й мистецьких. Сформовані протягом перших десяти років існування закладу колекції нараховували понад 9 тис. предметів. Здобутки у цій галузі закономірно поставили у середовищі волинської інтелігенції вже в 1930-ті рр. питання про створення міського художнього музею. Воно, однак, не було втілене в життя.

Перший етап формування мистецької збірки Волинського краєзнавчого музею (1929–1939 рр.) змінився етапом, що тривав від початку Другої світової війни до середини 1941 р. і був пов'язаний з утвердженням на Волині більшовицького тоталітарного режиму. Наслідком політики націоналізації, що її

здійснювала нова влада, став порятунок співробітниками музею під керівництвом А. Дублянського від самих «визволителів» та перевезення у фонди закладу творів галереї князів Радзивілів з Олицького замку. Серед них – полотна таких визначних європейських художників XVII – початку XX ст., як іспанець Хусепе де Рібера, фламандець Франс Снейдерс, італійці Аллесандро Маньяско та Франческо Лондоніо, французи Нікола Пуссен, Жак Куртуа (Бургіньон), Арі Шеффер, австрійці Йозеф Грассі та Йозеф Нейгебауер, поляки Ян Матейко, Юзеф Брандт, Влодзімеж Тетмайєр-Пшерва, ін. Ці картини і сьогодні складають славу збірки Художнього музею м. Луцька.

Непоправних втрат Волинський краєзнавчий музей зазнав у роки Другої світової війни під час окупації України німецькими військами. З його фондів було вивезено понад 4 тис. експонатів, доля яких досі невідома. Постраждали й мистецькі колекції пам'яток XVI–XIX ст.: зникли численні історичні портрети, гравюри, літографії, ікони, різьба, гобелени, інші музейні предмети, які складали вагомую частину його експозиції.

Поповнення фондів Волинського краєзнавчого музею відновилося й продовжувалося у другій половині 1940-х – на початку 1970-х рр. Цей період виокремлено як завершальний етап формування збірки творів мистецтва закладу напередодні відкриття Художнього музею м. Луцька. Комплектування мистецьких колекцій картинами, творами скульптури, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва відбувалося шляхом бюджетних закупівель, надходжень з виставок творів тогочасних українських художників, експедицій, ін. Одним з таких цінних надходжень стала передача Волинському краєзнавчому музеєві на початку 1960-х рр. картин відомого українського художника межі XIX–XX ст., вихідця з Волині А. Лазарчука. Збільшення мистецької збірки у фондах Волинського краєзнавчого музею, необхідність забезпечення належних умов для її зберігання та експонування актуалізували потребу відкриття у Луцьку музею художнього профілю.

У підрозділі 2.2. *«Створення, розбудова, тенденції розвитку Художнього музею м. Луцька у 1973–2014 рр.»* зазначено, що заснування закладу як художнього відділу Волинського краєзнавчого музею відбулося 6 листопада 1973 р. Місцем розташування Художнього музею став колишній будинок (1789 р.) повітової канцелярії і шляхетських судів у Луцькому замку. Подальше розгортання діяльності закладу (до початку 1990-х рр.) виявилось результатом самовідданої праці колективу Волинського краєзнавчого музею, наукових співробітників Художнього музею м. Луцька О. Коленка, Л. Войницької, Т. Левицької, М. Черенюка, О. Сидора-Гібелінди, А. Лініченко, ін.

Новими тенденціями розвитку відзначилася діяльність закладу у 1990–2014 рр. Проголошення незалежності України, ліквідація монополії комуністичної системи на мистецьке життя, створення належної законодавчої бази музейної діяльності шляхом ухвалення Законів України «Про музеї та музейну справу» (1995 р.), «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), нормативних документів

Міністерства культури України, ін. дали можливість звернутися до раніше заборонених тем національного та світового мистецтва, розширити масштаби й урізноманітнити напрями діяльності, запровадити нові її форми і методи задля активнішого залучення відвідувачів та їх естетичного виховання. Здобутки Художнього музею м. Луцька за останнє десятиріччя періоду, що досліджується у дисертації, пов'язані з діяльністю його керівника З. Навроцької. На кінець 2014 р. у музеї завдяки подвижницькій праці представників кількох поколінь волинських музейників сформувалися унікальні колекції українських та світових творів живопису, скульптури, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва. Вони є вагомою частиною культурної спадщини України, невід'ємним складником Музейного фонду держави, що належним чином зберігаються, досліджуються і популяризуються.

Третій розділ «Напрями діяльності» розкриває зміст фондової, науково-дослідної, експозиційної та виставкової роботи музею у 1973–2014 рр.

У **підрозділі 3.1. «Фондова та науково-дослідна робота»** акцентується увага на вагомому значенні фондової роботи як основи накопичення музейних предметів образотворчого типу, необхідних для подальшого функціонування закладу. Розглянуто такі складники фондової роботи як наукове комплектування (виявлення і збір предметів музейного значення), збереження фондів одиниць (їх облік шляхом первісної реєстрації та інвентаризації за допомогою книг вступу, інвентарних карток або наукових паспортів, консервація та реставрація).

На підставі опрацьованих джерел виокремлено два етапи формування збірки Художнього музею м. Луцька: 1) 1973 р. – початок 1990-х рр. та 2) початок 1990-х рр. – 2014 р. Підкреслено, зокрема, що вагомим засобом поповнення збірки Художнього музею м. Луцька стали експедиції 1973–1980-х рр. працівників закладу М. Черенюка, Л. Войницької, Т. Левицької, експедицій Волинського краєзнавчого музею першої половини 1980-х рр. під керівництвом П. Жолтовського. У 1990–2014 рр., незважаючи на фінансові труднощі, музей і надалі здійснював комплектування фондів насамперед за допомогою меценатства, дарування авторами власних робіт, надходжень конфіскованих предметів, ін. Станом на кінець 2014 р. серед більш як 149 тис. предметів основного фонду Волинського краєзнавчого музею нараховувалося майже 23 тис. предметів образотворчого типу та близько 5 тис. предметів декоративно-ужиткового типу.

У дисертації розкрито вектори науково-дослідницької роботи Художнього музею м. Луцька. Зазначено, що основним її напрямом було вивчення музейного предмета шляхом трьох послідовних етапів – атрибуції (визначення), класифікації та систематизації, а також інтерпретації. У цій справі співробітники музею досягли певних успіхів, зокрема, щодо встановлення авторства ряду творів образотворчого мистецтва, які у різні часи потрапили до збірки музею, осіб, зображених на портретах. Прикладом такої успішної атрибуції одного з художніх полотен можна вважати встановлення особи, зображеної на картині «Вершник» польського художника межі XIX–XX ст. В. Коссака, а також обґрунтування

Звернена увага й на такі напрями науково-дослідної роботи того, що саме полотно, написане 1909 р., є авторською копією з оригіналу 1908 р. співробітників музею, як публікація наукових статей, участь у конференціях різних рівнів, ін.

У **підрозділі 3.2. «Експозиційно-виставкова діяльність»** представлений матеріал про здійснення Художнім музеєм м. Луцька роботи з оформлення постійних та тимчасових експозицій. Відзначено, що експозиція закладу впродовж періоду, який досліджується, зазнавала змін. Однак, враховуючи зміст мистецької збірки, Художній музей м. Луцька використовував історико-хронологічний принцип побудови постійної експозиції. Він представляв насамперед образотворче мистецтво у хронологічній послідовності відповідно до країн та авторів творів малярства.

Негативний вплив на експозицію мало її вольове переміщення на початку 1980-х рр. з колишнього будинку повітової канцелярії і шляхетських судів на території Луцького замку у непристосоване для експонування та зберігання мистецьких творів приміщення. Позитивні зрушення стали відчутними після повернення експозиції Художнього музею на попереднє місце. У 2003 р. створено галерею історичних портретів XVI–XVIII ст., відкрито зали мистецтва Волині другої половини XX ст. З найпомітніших досягнень в експозиційній роботі останнього десятиліття слід вважати відкриття у грудні 2013 р. нової експозиції музею. Вона орієнтована на те, щоб виховувати у відвідувачів мистецько-естетичні смаки та популяризувати заклад як вагомий соціокультурний об'єкт мистецького життя Волині, України загалом. Цій же меті слугувала виставкова діяльність. Вона знайшла втілення в організації тематичних виставок (зокрема, з фондів зібрань Волинського краєзнавчого музею, колекцій музейних закладів України та світу), персональних виставок, виставок-акцій, ін. Виставки останніх півтора десяти років почали проводитися із застосуванням інноваційних підходів та висвітлювали національні й світові мистецькі процеси, у тому числі Волині другої половини XX – початку XXI ст.

У **четвертому розділі «Музей у культурно-мистецькому просторі Волині»** охарактеризовано форми і напрями діяльності закладу з відвідувачами, зусилля його колективу щодо активізації культурного життя Волинської області шляхом співпраці із установами культури, творчими спілками, митцями.

Підрозділ 4.1. «Культурно-освітня діяльність» присвячений показові підходів Художнього музею м. Луцька до проведення роботи з відвідувачами. У 1973 – на початку 1990-х рр. заклад використовував її традиційні форми (оглядові й тематичні екскурсії, лекції тощо). Протягом 1990–2014 рр. музей удосконалював форми культурно-освітньої роботи. Більша увага зверталася на музейні лекції, проведення екскурсій-практикумів та інших інноваційних видів екскурсій. У практику увійшло функціонування при музеї учнівських гуртків та шкіл за різними видами мистецтва, проведення історико-мистецьких годин, майстер-класів, різноманітних мистецько-музейних акцій. До найпопулярніших належала «Ніч музеїв», яку заклад, спираючись на європейський досвід, почав

проводити з 2009 р. Для поживлення культурно-освітньої роботи музею розгорнув співпрацю із загальноосвітніми школами, вищими навчальними закладами, іншими освітніми установами Луцька, Волинської області, західного регіону України, громадськістю. Змістовності, виразності музейним заходам надавало залучення до їх проведення мистецьких колективів, насамперед учнівських. В останні роки періоду, що досліджується, популяризацію музейної експозиції, власної діяльності заклад здійснював через використання мультимедійних та інтернет-технологій.

У **підрозділі 4.2.** *«Роль музею в активізації мистецького життя Волині»* проаналізовано еволюцію закладу від пасивного споглядання впродовж 1970-х – початку 1990-х рр. ситуації, що склалася у культурній сфері внаслідок державних ідеологічних впливів, до стрімкого поживлення власної діяльності протягом наступних десятиліть. Для піднесення значимості мистецького життя суттєву роль відіграло встановлення тісних зв'язків Художнього музею м. Луцька із закладами культури, митцями, краєзнавцями, громадськістю області. Це досягалося проведенням різноманітних творчих зустрічей, насамперед під час роботи художніх виставок, організацією творчих заходів, присвячених народному мистецтву Волині, виставок дитячих художніх робіт, ін. Зростанню ролі музею у мистецькому житті Волині сприяла наукова діяльність його співробітників, зокрема, публікація мистецтвознавчих матеріалів у наукових виданнях, путівників, каталогів, інформації про музей на сторінках місцевої періодики. Важливим фактором у цій справі стало встановлення та розвиток зв'язків із зарубіжними музеями, зокрема, Польщі.

У **висновках** подано підсумки проведеного дослідження, викладено основні результати, що виносяться на захист:

- на підставі аналізу наукових публікацій констатовано відсутність в історіографії спеціальної узагальнюючої праці з теми. З'ясовано, що наявні джерела є достатньо представницькими для її наукового вивчення; значний пласт джерел введено до наукового вжитку вперше. Особливістю методології дисертації є розгляд становлення та діяльності Художнього музею м. Луцька, його ролі в культурно-мистецькому житті Волині як міждисциплінарної проблеми. У зв'язку з цим використовувалися відповідні методи дослідження та категоріально-понятійний інструментарій;

- показано, що історія формування збірки Художнього музею м. Луцька нерозривно пов'язана із створенням у 1929 р. Волинського краєзнавчого музею та його розбудовою. Саме тут почали накопичуватися перші мистецькі твори. Формування мистецьких колекцій, які лягли в основу Художнього музею м. Луцька, охоплює кілька етапів. Першим з них став період 1929–1939 рр. (до початку Другої світової війни). Наступним слід вважати 1939 – середину 1941 рр. Цінним надбанням цього періоду виявилася колекція творів націоналізованої галереї князів Радзивілів з Олицького замку, зокрема, художніх полотен, які й сьогодні складають справжню окрасу Художнього музею м. Луцька. Подальша

доля мистецької збірки супроводжувалася суттєвими втратами її творів під час окупації Волині німецькими військами у роки Другої світової війни. Черговим етапом формування збірки музею став період другої половини 1940-х – початку 1970-х рр. Серед нових предметів музейного значення, які надходили до фондів Волинського краєзнавчого музею, все більшої ваги почали набирати твори образотворчого мистецтва, які відтворювали сюжети радянської історії та дійсності;

- відзначено, що поява у 1973 р. Художнього музею м. Луцька як художнього відділу Волинського краєзнавчого музею була наслідком кількох чинників. Ними виявилися, насамперед, зростання чисельності наявних у його збірці об'єктів мистецької спадщини та зусилля громадськості міста, області, України, спрямовані на гідне їх представлення широкому загальному населенню. Впродовж 1970-х – кінця 1980-х рр. у результаті самовідданої праці музейних співробітників здійснювалося розгортання діяльності закладу, на якій, тим не менше, позначалася офіційна радянська ідеологія;

- досліджено, що у роботі музею протягом 1990–2014 рр. намітилися нові тенденції, спричинені реаліями суспільно-політичного, культурного та духовного життя незалежної України. Це звернення уваги на заборонені або замовчувані раніше сторінки українського та світового образотворчого мистецтва різних історичних періодів, зокрема, мистецтва Волині другої половини ХХ – початку ХХІ ст., розширення масштабів і урізноманітнення напрямів діяльності, запровадження нових її форм і методів задля активнішого залучення відвідувачів та їх естетичного виховання, ін.;

- підкреслено, що внаслідок більш як сорокарічного періоду функціонування музею, подвижницької праці його співробітників, яка спиралася на напрацювання музейників з 1929 р., у його стінах склалися цінні колекції малярства, графіки, скульптури, предметів декоративно-ужиткового мистецтва світового та національного рівня. Найпомітніші тут – зібрання творів західноєвропейського і польського живопису ХVІІ – початку ХХ ст., картин українських і російських митців другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст., сучасних вітчизняних художників, зразків народного мистецтва (вишивок, ткацтва, кераміки тощо);

- виокремлено особливе значення фондової роботи в діяльності Художнього музею м. Луцька. Зауважено, що його збірка як складник фондів Волинського краєзнавчого музею виступає у якості частини Музейного фонду України. Звернена увага на поєднання у фондовій роботі музею різноманітних видів комплектування – систематичного, тематичного та комплексного. Підкреслено, що їх використання відповідало загальним засадам світової та вітчизняної музейної практики і давало закладові можливість здійснювати результативну роботу з поповнення власної збірки;

- акцентовано увагу на тому, що в ході її комплектування співробітники Художнього музею м. Луцька використовували різні шляхи: придбання (закупівлю), передачу, цільові замовлення предметів музейного значення, експедиції, ін.

Підкреслено, що у кожному з певних хронологічних періодів цього процесу переваги набували ті чи інші шляхи;

- визначено два етапи формування збірки Художнього музею м. Луцька як окремої структурної (з 1973 р.) одиниці Волинського краєзнавчого музею. Ними були 1) 1973 р. – початок 1990-х рр. та 2) початок 1990-х – 2014 рр. На першому етапі плідними результатами стосовно поповнення мистецьких колекцій закладу відзначилися, зокрема, експедиції Волинською областю його співробітників, працівників краєзнавчого музею під керівництвом визначного українського мистецтвознавця й музеєзнавця П. Жолтовського. Таку форму комплектування суттєво доповнювала практика закупівлі мистецьких творів за рахунок бюджетних коштів. З початку 1990-х рр. і до кінця 2014 р. найважливішими формами комплектування збірки виступали безкоштовна передача творів мистецтва у вигляді дарунків волинських митців, благодійних організацій, надходжень з митниць тощо. Натомість через відсутність державних коштів фактично припинилася закупівля предметів музейного значення, що практично звело нанівець планомірну роботу з комплектування колекцій Художнього музею м. Луцька;

- охарактеризовано активну діяльність з поповнення мистецьких колекцій, які лягли в основу майбутнього Художнього музею м. Луцька, таких музейних співробітників, як А. Дублянський, О. Ошуркевич, Т. Андреева. Показано вагому роль у подальшому становленні і формуванні збірки музею, активізації його діяльності подвижників музейної справи на Волині М. Черенюка, Л. Войницької, Т. Левицької, нинішнього завідувача музею З. Навроцької, ін. Завдяки проведеній ними роботі було віднайдено, досліджено і збережено різнопрофільні мистецькі пам'ятки з надбань вітчизняної культурної спадщини;

- розкрито здобутки музею у збереженні мистецьких об'єктів шляхом їх реставрації, здійсненні науково-дослідницької роботи, основним напрямом якої було й залишається вивчення музейного предмета через його атрибуцію, класифікацію, систематизацію та інтерпретацію. Звернена увага на те, що із середини 1990-х рр. все більшої ваги у науково-дослідній роботі співробітників Художнього музею почали набирати такі форми, як участь у наукових конференціях, підготовка та публікації наукових статей у вітчизняних наукових збірниках і часописах, а також виданнях зарубіжних країн (Білорусь, Польща, ін.), розробка і реалізація проектів експозиційного оформлення музею тощо;

- зазначено, що вагомим напрямом діяльності колективу музею була організація експозиційної роботи. Під час побудови постійної експозиції використовувався, як правило, історико-хронологічний принцип. Він представляв насамперед образотворче мистецтво у хронологічній послідовності відповідно до країн та авторів творів малярства. Відбувалося вдосконалення діючої музейної експозиції, доповнення їх новими матеріалами. У 2003 р. створено галерею історичних портретів XVI–XVIII ст., відкрито зали мистецтва Волині другої

половини ХХ ст. У грудні 2013 р. після реставрації будинку, де розташовується музей, відкрилася його нова експозиція;

– констатовано належну увагу Художнього музею м. Луцька до виставкової діяльності. Це знайшло вияв насамперед у зростанні в стінах закладу кількості персональних виставок вітчизняних митців минулого і сучасності, інших видів виставок. Розширювалися його національні та міжнародні контакти шляхом організації у Луцьку виставок творів мистецтва з музеїв України та зарубіжних країн. За допомогою виставок Художній музей також гідно представляв власні експонати в Україні та за її межами, здійснював пошук й запровадження нових форм роботи для ширшого спілкування з різними віковими та соціальними категоріями відвідувачів;

– зауважено, що вагоме місце музей відводив культурно-освітній роботі. Активізувалися зусилля щодо прийому відвідувачів, організації і проведення оглядових і тематичних екскурсій, мистецьких годин, функціонування майстер-класів, використання нових форм роботи з відвідувачами (акція «Ніч музеїв»), ін. Реалізовувалися заходи з популяризації роботи закладу за допомогою видання путівників, каталогів, наборів листівок про мистецькі збірки, участі у роботі інтернет-сайту «Музейний простір Волині»;

– доведено вагоме місце Художнього музею м. Луцька, досвіду його діяльності у збереженні музейних предметів національної та світової мистецької спадщини. Акцентовано увагу на ролі музею в поширенні потрібних для сучасної особистості знань про твори живопису, скульптури, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва. Визначено значення роботи музею для об'єднання мистецьких кіл Волині, популяризації творів митців області, України, світу, культурно-мистецького життя загалом;

– дослідження становлення та діяльності Художнього музею м. Луцька впродовж 1973–2014 рр. дає підстави сформулювати рекомендації для підвищення ефективності роботи закладу. Цей процес вимагає насамперед постановки перед органами влади питання щодо посилення державної підтримки музейної справи, особливо її фінансування. Обов'язковим є подальше активне залучення громадськості до її здійснення, розширення міжнародного співробітництва, адаптації на цій підставі у діяльності музею кращого зарубіжного досвіду. У практичній роботі закладу увага має бути звернена на урізноманітнення форм оглядових та тематичних екскурсій, розробку спеціальних освітніх програм, розрахованих на різні категорії відвідувачів, активніше впровадження інноваційних, віртуальних технологій, ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Зінько Д. А. Художній музей м. Луцька – осередок культурно-мистецького життя регіону / Д. А. Зінько // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Серія : Історичні науки. – Луцьк, 2012. – № 11 (236). – С. 130–134.

2. Зінько Д. Пам'ятки західноєвропейського малярського мистецтва XVIII – початку XX ст. в експозиції Художнього музею м. Луцька / Дмитро Зінько // Літопис Волині. – Луцьк, 2013. – Чис. 13. – С. 24–29.

3. Зінько Д. Внесок Анатолія Дублянського у формування колекцій Художнього музею м. Луцька / Дмитро Зінько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Тернопіль, 2014. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 101–104.

4. Зінько Д. Культурно-історичні передумови та етапи становлення Волинського музею у м. Луцьку / Дмитро Зінько // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2015. – Вип. 24. – С. 49–53.

5. Зінько Д. Історіографія діяльності Художнього музею м. Луцька / Дмитро Зінько // Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія : Історичні науки. – Луцьк, 2015. – № 5 (306). – С. 163–170.

Публікації, які додатково відображають результати дисертації:

1. Зінько Д. 70 років від дня народження М. П. Шамрили (1937) – українського художника / Дмитро Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2006. – С. 91–92.

2. Зінько Д. 85 років від дня народження О. В. Байдукова (1923–2005) – народного художника України / Дмитро Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2007. – С. 75–76.

3. Зінько Д. 70 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1978) – українського художника / Дмитро Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. – С. 8–9.

4. Зінько Д. Виставкова діяльність Художнього музею на початку нової доби / Дмитро Зінько // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк : МП «Пульс», 2009. – Вип. 4. – С. 161–170.

5. Зінько Д. З історії становлення Художнього музею у Луцьку / Дмитро Зінько // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України : матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф. (м. Луцьк, 15–17 верес. 2010 р.). – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 346–348.

6. Зінько Д. Леся Українка в творах українських художників із колекції Волинського краєзнавчого музею та збірок літературно-меморіального музею Лесі Українки с. Колодяжного / Дмитро Зінько // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2011. – Вип. 4. – С. 209–220.

7. Зінько Д. А. З історії відкриття Волинського музею (1929 р.) / Дмитро Анатолійович Зінько // Освіта і культура Волині: історія та сучасність : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2012. – С. 113–116.

8. Зінько Д. Віхи історії музейної справи на Волині та основні засади відкриття Волинського краєзнавчого музею (1917–1939 рр.) / Дмитро Зінько // Волинський музейний вісник: музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель : наук. зб. / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки / упоряд. А. Силук, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – Вип. 4. – С. 167–170.

9. Зінько Д. 40 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973) / Дмитро Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2012. – С. 138–141.

10. Зінько Д. Діяльність Художнього музею м. Луцька в культурно-мистецькому житті Волині / Дмитро Зінько // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (14–15 трав. 2013 р.) : у 2 т. Т. 2. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 23–24.

11. Зінько Д. З історії життя Анатолія Захаровича Дублянського (1912–1997) – митрополита УАПЦ, історика, краєзнавця, журналіста, працівника Волинського краєзнавчого музею / Дмитро Зінько // Фундатори музейних колекцій та реалії сучасного стану розвитку музейної справи : наук. зб. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народження М. Ф. Біляшівського та 135-річчю від дня народження Д. М. Щербаківського. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – С. 260–265.

12. Зінько Д. Реставраційно-експозиційне оновлення у 2012–2013 роках Художнього музею м. Луцька / Дмитро Зінько // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (12–13 трав. 2015 р.) : у 3 т. Т. 1. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – С. 46–48.

АНОТАЦІЯ

Зінько Д. А. Художній музей м. Луцька: становлення, діяльність, роль у культурно-мистецькому житті Волині. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 26.00.05 – музеєзнавство. Пам'яткознавство. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки МОН України, Луцьк, 2016.

У дисертації досліджено становлення та розгортання протягом 1973–2014 рр. діяльності Художнього музею м. Луцька – вагомого мистецького осередку Волині. Охарактеризовано історію складання збірки художніх творів Волинського краєзнавчого музею – основи появи Художнього музею. Визначено шляхи і форми роботи закладу з комплектування колекцій, внесок у цю справу низки музейних працівників. Висвітлено зміст науково-дослідницької та експозиційно-виставкової діяльності, заходів щодо забезпечення збереження музейних предметів. Увага звернена на урізноманітнення форм культурно-освітньої роботи Художнього музею у 1990–2014 рр., що вплинули на піднесення його ролі у культурно-духовному, громадському житті Волині, України загалом. Наголошено на результативності інноваційних підходів до організації музейної діяльності, що їх впровадив заклад.

Ключові слова: музей, твори мистецтва, Художній музей м. Луцька, музейні фонди, музейний предмет, реставрація, експозиція, екскурсія.

АННОТАЦИЯ

Зинько Д. А. Художественный музей г. Луцка: становление, деятельность, роль в культурно-искусствоведческой жизни Волыни. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 26.00.05 – музееведение. Памятниковедение. – Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки МОН Украины, Луцк, 2016.

В диссертации исследовано становление и развертывание на протяжении 1973–2014 гг. деятельности Художественного музея г. Луцка – весомого искусствоведческого центра Волыни. Охарактеризована история формирования собрания художественных произведений Волынского краеведческого музея – основы появления Художественного музея. Определены пути и формы работы учреждения по комплектованию коллекций, вклад в это дело ряда музейных работников. Освещено содержание научно-исследовательской и экспозиционно-выставочной деятельности, мероприятий по обеспечению сохранения музейных предметов. Внимание обращено на разнообразие форм культурно-просветительской работы Художественного музея в 1990–2014 гг., повлиявших на подъем его роли в культурно-духовной, общественной жизни Волыни, Украины в целом. Акцентируется внимание на результативности инновационных подходов к организации музейной деятельности, внедренных учреждением.

Ключевые слова: музей, произведения искусства, Художественный музей г. Луцка, музейные фонды, музейный предмет, реставрация, экспозиция, экскурсия.

ANNOTATION

Zinko D. A. Art Museum of Lutsk: formation, activity, role in cultural life of Volyn region. – The manuscript.

The dissertation for the scientific degree of candidate of historical sciences in specialty 26.00.05 Museums. Monuments. – Lesya Ukrainka Eastern European National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lutsk, 2016.

Dissertation is devoted to the integrated research of the formation and development of the activities of the Art Museum of Lutsk – a significant artistic center of Volyn within 1973–2014. Factors influencing the appearance of this Museum due to the formation of the art works collection of the Volyn Regional Museum (VRM) in 1930s and at the beginning of 1970s are stated. The basis of the collection consists of the paintings from the magnate family of Radziwill collection, which were kept in its family estate in the town of Olyka in the Volyn region. An employee of the Museum A. Dublyansky played crucial role in their salvation from destruction by the Bolsheviks in 1940–1941. This collection, like other collections of VRM, suffered notable losses during the Nazi occupation. Further replenishment of the art Department of the Museum took place over several postwar decades. The receipt of the items of fine, decorative and applied art, sculpture, and graphics was implemented through centralized public procurement, expeditionary searches, purchases from citizens, etc.

Back in the mid-1960s, improper storage conditions of VRM art collections, primarily of paintings, put on the agenda the question of the necessity of providing for them a separate room. However, the problem was resolved only in 1973 when, on the 6th of November in the premises of a noble house, which is on the territory of Lutsk castle, there was the opening of the Art Museum of Lutsk. Its formation and further development were the result of selfless work of Museum employees, including O. Oshurkevich, M. Cherenyuk, T. Levitska, L. Vojnicka, Z. Nawrocka, etc. During the 1970s – 1980s the stock, research, exhibition, and cultural work were carried out in a proper way, as well as activities to ensure the safety of Museum objects. A significant contribution to the replenishment of the collection of the Art Museum was made by a scientific expedition of VRM under the guidance of the famous Ukrainian museum worker and art critic P. Zholtovsky.

New development trends marked the activities of the Museum in 1990s – 2014s. The independence of Ukraine, the elimination of the monopoly of the Communist system on artistic life, the ability to access previously forbidden themes of the national and international art significantly increased operations of the Art Museum of Lutsk. Despite financial difficulties, the acquisitions (primarily through philanthropy, gifting by authors of their works, proceeds of confiscated items, etc.) were arranged. Exposition and exhibition work were also widespread: each year the Museum has organized a dozen of different art exhibitions. One of these, which were carried out within the institution, were the exhibitions dedicated to the works of famous national

painters – O. Kulchitska, O. Valenta, K. Jakubek, etc. Repeatedly the masterpieces of Art of the Lutsk Museum were exhibited in different cities of Ukraine and abroad. The level of scientific research and scientific popularization of the work of its employees significantly increased. This has been manifested in participation in scientific conferences of different levels; publication of scientific works (books, brochures, articles, guides, bibliographic indexes, and the like). There was the proper preservation of the Museum objects by restoration activities.

The forms of cultural and educational work of the Art Museum in the 1990–2014 became more diverse. Along with traditional excursions and lectures, there were other researches and educational activities. One of the most popular cultural and art event there has become "Night at the Museum" (starting since 2010). This and other activities have significantly affected the growth of the number of visitors to the Museum, enhancing its role in cultural, spiritual and social life of Volyn region and Ukraine in general. The effectiveness of the innovative approaches to the organization of Museum activities, their implementation by the Art Museum of Lutsk are marked.

Key words: museum, works of art, Art Museum of Lutsk, museum collections, museum object, restoration, exhibition, excursion.

Підписано до друку 01.03.2016 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. 0,9 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 257. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.